

Úvodní slovo šéfredaktora časopisu Vnitřní lékařství, primáře MUDr. Petra Svačiny

60 let časopisu Vnitřní lékařství – retrospektiva, realita a perspektiva

Vážení čtenáři, vážení členové České internistické společnosti a vážení členovia Slovenskej internistickej spoločnosti, otevíráte první číslo časopisu Vnitřní lékařství ročníku 2014, v pořadí jeho 60. ročníku. Dnešní úvodník si tedy dovoluji věnovat právě tomuto začínajícímu jubilejnímu 60. ročníku časopisu Vnitřní lékařství.

Mnozí z Vás si jistě všimli diskusí kolem Vnitřního lékařství na posledních zasedáních výboru České internistické společnosti (ČIS) v roce 2013. Výsledkem těchto diskusí a jednání je to, že časopis Vnitřní lékařství má od letošního roku (tedy od svého 60. ročníku) nového nakladatele. Tímto novým nakladatelem časopisu Vnitřní lékařství je brněnské Vydavatelství a nakladatelství lékařské a zdravotnické literatury Facta Medica, s.r.o., které bylo vybráno výborem ČIS. Od této změny očekává výbor ČIS pružnější ediční politiku a aktivnější propagaci časopisu mezi odbornou veřejností i inzerenty. Přes obecně nepří-

znivou situaci vycházející z ekonomických problémů celé naší společnosti, která se pochopitelně promítá i do incertní podpory časopisu, a tím do jeho ekonomiky, zůstane zatím výše předplatného zachována.

Novým výborem ČIS, který vzejde z probíhajících voleb, bude muset být schválena nejen současná redakční rada časopisu Vnitřní lékařství (eventuálně obměněna), ale také její šéfredaktor. Byl bych moc rád, kdyby se podařilo zachovat současně složení redakční rady (RR), ve které jsou zastoupeni přední odborníci většiny dílčích a nástavbových oborů vnitřního lékařství (vycházím z rozdělení dle profesora Klabusaye) nejen z České republiky, ale i ze Slovenska.

Retrospektiva

Podívejme se krátce do 60leté historie časopisu Vnitřní lékařství. Časopis Vnitřní lékařství vznikl z iniciativy doc. MUDr. Jana Horáka a stal se pokračovatelem časopisu Lékařské listy vydávaného v Brně pod jeho vedením už asi 9 let. První číslo Vnitřního lékařství spatřilo světlo světa v lednu roku 1955 (obr. 1) pod redakčním vedením doc. Horáka, který se stal přirozeně vedoucím redaktorem nového periodika (obr. 2). Někteří z nás si pana docenta Horáka ještě pamatují: distingovaného pána s vždy pečlivě sestřiženým „ježkem“ a uhlazeným elegantním chováním. Byl pověstný svým důrazem na vysokou jazykovou úroveň článků a zvláště svou snahou o užívání některých českých výrazů v odborné literatuře, a to i pro zavedené termíny latinského původu. Rodák z Mělníka, poté žil s rodinou ve Šlapanicích u Brna, vystudoval II. české státní gymnázium na Starém Brně (maturoval 2. července 1920) a absolvoval tehdy čerstvě (1919) otevřenou Lékařskou fakultu Masarykovy univerzity v Brně (promoval 21. prosince 1925). Mezi jeho učitele patřili vynikající lékaři a vědci, jmenujme jen namátkou profesory Edwarda Babáka, fyziologa, Františka Karla Studničku, histologa, Antonína Hamsíka, lékařského chemika, Václava Neumanna, patologa a bakteriologa, Viléma Laufbergera, fyziologa, a samozřejmě Rudolfa Vanýska, zakladatele brněnské internistické školy (obr. 3). Po své promoci tehdy čerstvý doktor Horák nastoupil k profesoru Vanýskovi na kliniku jako ne-honorovaný externista. Poté krátce pracoval na chirurgii v Jihlavě, ale znovu se vrátil již pak jako sekundář na své „mateřské“ interní pracoviště. Z dostupných historických pramenů je možno zjistit, že se mladý sekundář Horák naučil na tomto oddělení oné důkladnosti a svědomitosti při vyšetřování a léčení nemocných, jež už ho pak provázely po celý život. Tvrdí se, že již od „sekundářských“ let Horákovi nic neušlo, neboť neopominul žádné vyšetření, aby došel ke zjištění přesné diagnózy, kterou považoval vždy za pevné východisko veškeré další léčebné péče. Od července roku 1934 pracoval jako vedoucí lékař v plicním sanatoriu v Jevíčku, od podzimu roku 1936 se pak vrátil jako přednosta II. vnitřního oddělení po prof. Vanýskovi, který byl po příchodu Němců z pracoviště vyhozen. Zde strávil válečná léta, zapojen do lékařské skupiny domácího odboje, na svém oddělení kryl celou řadu mediků a českých vlastenců. V roce 1948 se z „jeho“ vnitřního oddělení stává II. interní klinika, kde byl přednostou jmenován prof. Jiří Polčák. Doc. Horák byl přeložen na oddělení TBC sídlící na Červeném kopci v Brně. Z dosavadní medicínské praxe získal prim. Horák velké organizační zkušenosti, a tak byl od února roku 1954 jmenován ředitelem II. městské nemocnice v Brně na Kolišti, která měla 5 oddělení a byla zřízena v budově bývalé Zemské úrazové pojišťovny.

Zde setrval jako ředitel do 30. dubna 1960 a poté jako primář interního oddělení až do odchodu do důchodu 30. září 1968.

Neméně obsáhlá však byla i redaktorská činnost doc. Horáka – a jsem zpět u časopisu Vnitřní lékařství. Volání po „brněnském“ lékařském časopise se tehdy zřejmě ozývalo již mnoho let z úst významných internistů, výsledkem tohoto úsilí se uskutečnil v lednu roku 1946, v němž vyšlo první číslo Lékařských listů jako orgán lékařských spolků a žup moravskoslezských (od VI. ročníku pak i Spolků českých lékařů v Brně a v Olomouci). Doc. Horák byl od počátku v přípravném výboru pro založení tohoto časopisu, a pak jedním ze tří redaktorů. Při celostátní reorganizaci lékařského tisku v roce 1954 byl časopis Lékařské listy přejmenován na Vnitřní lékařství a doc. Horák se stal jeho hlavním redaktorem. Ve své redaktorské práci pokračoval až do svého náhlého úmrtí dne 26. května 1974.

Vraťme se ale od osobnosti prvního šéfredaktora časopisu Vnitřní lékařství k prvním ročníkům samotného časopisu v letech 1954–1959. Předsedou RR byl tehdy prof. A. Vančura a členy byli profesori F. Hora, P. Lukl, M. Ondrejčka, J. Polčák, M. Štejska. Postupně se změnila barva úvodní stránky (obr. 4). Byla zrušena funkce předsedy RR a časopis vycházel s malými obměnami nadále. Při povodních v roce 2002 byl zničen archiv České lékařské společnosti J. E. Purkyně, který byl umístěn v zaplavených domech v pražském Karlíně, a tak se asi historie bude doplňovat jen velmi svízelně.

Další změnu vzhledu časopisu Vnitřní lékařství si samozřejmě už celá generace lékařů a čtenářů pamatuje z dob nedávno minulých. Od 19. ročníku, tedy od roku 1973, se změnila obálka časopisu Vnitřní lékařství, obálky byly jaksi uniformně změněny u všech časopisů, které vydávala Česká lékařská společnost J. E. Purkyně (obr. 5). Vnitřní lékařství se ale i nadále tisklo v Brně, v tiskárně bývalého polygrafického podniku TYPOS. Nadále byl vedoucím redaktorem doc. Horák, ale již se zde nově objevuje další funkce, funkce tajemníka redakce – a zde se poprvé objevuje jméno pozdějšího šéfredaktora časopisu doc. MUDr. Dušana Mrkose, CSc. (obr. 6). Doc. Mrkos se stal po svém přechodu na interní oddělení Městské nemocnice Koliště v Brně nejbližším spolupracovníkem doc. Horáka a po jeho odchodu pak převzal nejen funkci přednosty – primáře interního oddělení nemocnice Koliště, ale i funkci šéfredaktora časopisu Vnitřní lékařství.

Doc. Mrkos pokračoval v práci započaté doc. Horákem a také on se snažil o jazykovou čistotu publikovaných textů. V RR tehdy zasedali mimo jiné páni profesori J. Sylaba (zástupce vedoucího redaktora), J. Černohorský, D. Dieška, Z. Mařatka, M. Ondrejčka, J. Polčák, J. Procházka, primář Rezler a doc. M. Takáč. Velice blízko měl k časopisu Vnitřní lékařství i prof. František Hendrich (obr. 7), který byl také nějaký čas členem RR (v letech 1980–1986). Prof. Hendrich by se v roce 2013 dožil 100 let, jak bylo připomenuto na posledním Vanýskově dnu v roce 2013. Musím na tomto místě uvést jednu ryze osobní vzpomínku. Prof. Hendrich, již jako přednost Interní kliniky v Martině, mi jednou, bohužel několik týdnů před svou smrtí při našem setkání na interním oddělení na Kolišti (kam si přišel za doc. Mrkosem pro nějaký časopis) řekl, že předpokládá, že po doc. Mrkosovi převzmu funkci redaktora já. Kdo tehdy mohl předpokládat, že se jeho předpověď po skoro 15 letech splní!

Zřejmě od roku 1980 se objevila v RR nová funkce – tajemník RR, kterou po mnoho let vykonával doc. B. A. Lang. Od roku 1980 je doložen již šéfredaktorem doc. Mrkos, jeho zástupcem pak prof. Ondrejčka, tuto funkci pak dále převzal v roce 1984 prof. Cagaň, kterého ve funkci vystřídal prof. Ivan Ďuriš a s ním jsem ještě po řadu let spolupracoval i já. Členy RR byli v těchto letech další čelní představitelé oboru vnitřní lékařství z celého tehdejšího Československa: prof. Černohorský, prof. Dieška, již zmíněný prof. Hendrich, prof. Mařatka, dále prof. Takáč z Košic. Od ročníku 29, tedy od roku 1983 se v RR objevuje prof. Lambert Klabusay, který byl členem RR až do své smrti v roce 1994 – letos od jeho smrti již uplynulo 20 let! (obr. 8), stejně se mezi členy RR objevuje prof. Jaroslav Rybka (členem je dodnes), za Slovenskou stranu je dodnes členem RR prof. Pavlovič, od roku 1991 dodnes je členem RR nynější čestný předseda ČIS prof. Karel Horký, od stejného ročníku v RR zastupuje „olomouckou“ interní medicínu až dodnes prof. V. Ščudla, dále dodnes je členem prof. M. Štejska (jeho otec byl členem první RR od roku 1955), v letech 1991–1994 byl členem také prof. Jiří Widimský senior.

Časopis Vnitřní lékařství se tiskl v podmínkách před rokem 1989 nadále v Brně, RR se scházela v knihovně interního oddělení Městské nemocnice Koliště, redakční korektury jsme pro doc. Mrkose dělali i my, jeho spolupracovníci na interním oddělení Městské nemocnice Koliště. Na tuto dobu si sám moc dobře vzpomínám, protože jsem od ledna roku 1980 pracoval jako jeho zástupce. Doc. Mrkos setrval ve funkci šéfredaktora časopisu Vnitřní lékařství i po svém odchodu do důchodu. Tehdy redakci vlastně „přestěhoval“ do svého bytu, ale stále byl velmi úzce spjat s interním oddělením Městské nemocnice na Kolišti, kde se v knihovně i nadále konaly schůze RR.

V době kolem roku 1989 a zvláště v prvních letech po roce 1989 nastala změna v systému vydávání odborných časopisů. Nově zřízené Nakladatelské a tiskové středisko České lékařské společnosti J. E. Purkyně začalo vydávat všechny odborné časopisy České lékařské společnosti, včetně Vnitřního lékařství. V době, v níž se dostaly do popředí finanční otázky vydávání časopisu, bylo jen nehynoucí zásluhou doc. Mrkose, že se podařilo časopis Vnitřní lékařství převést přes tuto nelehkou dobu. Přechodně se objevila nová obálka Vnitřního lékařství – „zelená“ (obr. 9), ale ta neměla dlouhého trvání (vlastně jen rok 1993) a od roku 1994 do konce roku 2004 (tedy celých 10 let) se

Vnitřní lékařství vydávalo v oné „klasické“ úpravě se zeleným pruhem (obr. 10). Co je ale podstatné, v roce 1988 se poprvé na časopise objevuje poznámka o indexaci časopisu v Excerpta medica.

Od roku 1999 se výbor ČIS a v návaznosti pak i výbor SIS opakovaně zabývaly stavem časopisu Vnitřní lékařství se zřetelem na zlepšení kvality článků a zvyšování vědecké úrovně tohoto časopisu. Koncem roku 1999 se výbor ČIS usnesl, aby se RR početně posílila a hlavně pak „omladila“ a stala se pracovním a tvůrčím kolektivem, který bude jednoznačně odpovídat za úroveň časopisu. S tím souvisela i změna ve funkci vedoucí redaktora, kterou jsem po rozhodnutí výboru ČIS převzal já. Bylo to pro mě samozřejmě velkým vyznamenáním, ale i závazkem navázat na bohatou historii tohoto časopisu, který měl své počátky a vlastně i stále byl redakčně a polygraficky zakotven v Brně.

Od roku 2000 se ve vydávání časopisů, tedy i Vnitřního lékařství, změnila klasická práce „papírová“ na práci „elektronickou“. Výbor ČIS si byl plně vědom zásluh předchozího vedoucího redaktora časopisu Vnitřní lékařství doc. Mrkose na tom, že časopis Vnitřní lékařství „přežil“ první roky 90. let minulého století, během nichž přestala zvláště z finančních důvodů vycházet celá řada odborných časopisů. Doc. D. Mrkos byl jmenován při příležitosti svého významného životního jubilea v květnu roku 1999 na slavnostním shromáždění Spolku českých lékařů v Brně emeritním editorem časopisu Vnitřní lékařství. Doc. Mrkos i po svém odchodu do „redaktorského“ důchodu trvale sledoval Vnitřní lékařství, rád jsem za ním chodil pro jeho rady a poznatky, kterých bylo vždy bez počtu. Bohužel, doc. Mrkos zemřel 12. června 2010 ve věku 91 let.

Další podstatná změna v historii časopisu Vnitřní lékařství nastala v roce 2004. Časopis našel nového nakladatele. Tím se tehdy stala opět brněnská společnost zaměřená mimo jiné i na vydávání periodik Medica Publishing & Consulting. Postupně se sice měnil název nakladatele, respektive mateřské společnosti na Medica Healthworld a dále na Ambit Media, ale vlastní „redakce“ zůstávala stále stejná. Měnila se postupně i „tvář“ Vnitřního lékařství, tedy titulní stránky (obr. 11 a obr. 12).

Realita

Časopis se může pyšnit tím, že splňuje všechna náročná kritéria kladená na odborné vědecké periodikum mezinárodními hodnotiteli, kteří rozhodují o zařazení periodika do excerptních databází, stejně jako o udělování impaktového faktoru. Všechny publikované práce procházejí anonymním recenzním řízením, na všechny je vypracován anonymní recenzní posudek (dva nebo více) významného odborníka v daném oboru, ať už tuzemského nebo zahraničního. V posledních letech byly zařazeny editoriały (komentáře), ve kterých přední odborníci reagují na původní práce v daném čísle časopisu Vnitřní lékařství. Ukazuje se, že editoriały jsou nezbytnou a velmi přínosnou rubrikou, která obohacuje původní práce a je vlastně bezprostřední odbornou reakcí na ně. Uveřejňujeme tzv. přehledné články, i s postgraduálním zaměřením, nebráníme se ani článkům uveřejňovaným v angličtině. Otiskujeme články ze všeobecné problematiky vnitřního lékařství v oborových intencích vymezených už prof. Klabusayem jako medicínského oboru (koncepte, standardy a názory na ně, doporučené postupy), vítáme diskusi nad spornými tématy v podobě dopisů redakci (letters) atd.

Po výčtu „pozitiv“ je nutno zmínit i některé problémy, které vydávání Vnitřního lékařství doprovázely a doprovázejí doposud. V posledních asi 2 letech se s celkovým vývojem ekonomické situace dostávaly do popředí finanční problémy spojené s náklady na vydávání a distribuci časopisu, které nutily RR omezovat počet prací, čímž se neúměrně prodlužovala doba od přijetí článku po recenzi a dobou uveřejnění. RR se snaží hledat řešení tohoto problému, tak aby naplnila cíle kvalitního odborného periodika a neklamala své čtenáře. Jedním z kroků na této cestě byla změna nakladatele. Přesto je třeba, abychom si my všichni, kterým jde o dobré fungování časopisu, uvědomili, že ekonomické otázky spojené s jeho vydáváním nejsou druhořadé, bagatelní a že je nemůžeme přehlížet. Je třeba si uvědomit, řečeno slovy biblickými *Sedm let hojnosti v egyptské zemi skončilo a nastalo sedm let hladu* (doufejme, že jen), a tak je třeba hledat a volit úsporná opatření a vzájemně se podílet na zajištění jeho existence.

Vydavatelem časopisu Vnitřní lékařství dále zůstává Česká lékařská společnost J. E. Purkyně, dále bude časopis Vnitřní lékařství časopisem ČIS České lékařské společnosti J. E. Purkyně a SIS Slovenskej lekárskej spoločnosti. Nadále se budeme snažit ve spolupráci s novým nakladatelem o získání impaktového faktoru. Nový nakladatel společnost Facta Medica (akronymem FAMA) navrhla v rámci snah o oživení zájmu o časopis změny v grafické úpravě tak, aby bylo zřejmé, že je Vnitřní lékařství tiskovým orgánem ČIS, i změnu formátu pro větší pohodlí čtenářů, což RR rada přijala s pochopením (obr. 13)

Perspektiva

Všem je jisté jasné, že celá redakční rada by nemohla prakticky nic dělat, kdyby nebylo Vás, našich čtenářů na straně jedné (stále se těšíme na Vaše připomínky a náměty), ale hlavně našich kvalitních autorů. Proto znovu vyzývám všechny k větší publikační aktivitě, protože kvalitní články nebudou na své uveřejnění v časopise Vnitřní lékařství pod novým nakladatelem jistě dlouho čekat.

RR se bude i nadále pravidelně scházet u příležitosti internistických dnů v daném kalendářním roce (na jaře tedy jistě v Brně u příležitosti Vanýskova dne), další jednání bude vždy svoláno při příležitosti druhé internistické akce v daném kalendářním roce a předpokládám, že se do kalendáře dostane i jednání RR na Slovensku.

Přeji časopisu Vnitřní lékařství, časopisu ČIS České lékařské společnosti J. E. Purkyně a SIS Slovenskej lekárskej spoločnosti, jeho RR, autorům, čtenářům a novému nakladateli v dalších 60 letech aspoň tolik úspěchů, kolik jich bylo v předcházejících 60 letech.

Čtete Vnitřní lékařství, které publikuje Vaše články.

Pišťe nám články k publikaci, přispějete tím k větší čtivosti časopisu, k dalšímu zlepšení znalostí ve všech oblastech interního lékařství.

Na další spolupráci s Vámi se těší

Dovoluji si na tomto místě poděkovat za poskytnutí některých materiálů paní PhDr. Ludmile Štěpánkové z Národní lékařské knihovny v Praze. Bez její laskavé pomoci bych nemohl tento článek napsat.

Obr. 1. Vnitřní lékařství – první číslo (leden roku 1955)

Obr. 2. Doc. MUDr. Jan Horák

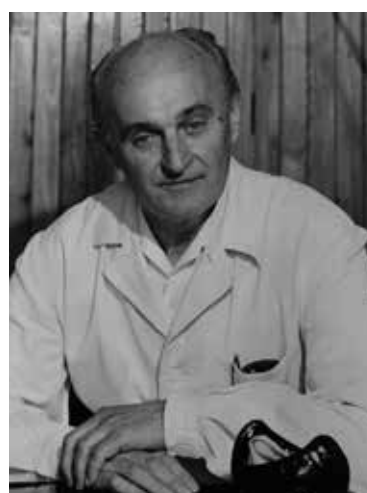
Obr. 3. Prof. MUDr. Rudolf Vanyšek, DrSc.

Obr. 6. Doc. MUDr. Dušan Mrkos, CSc.

Obr. 4. Vnitřní lékařství – 5. ročník (leden roku 1959)

Obr. 7. Prof. MUDr. František Hendrich, CSc.

Obr. 5. Vnitřní lékařství – 30. ročník (leden roku 1973)

Obr. 8. Prof. MUDr. Lambert Klabusay, DrSc.

Obr. 9. Vnitřní lékařství – 39. ročník (rok 1993)

Obr. 11. Vnitřní lékařství – od 51. ročníku (od roku 2005)

Obr. 10. Vnitřní lékařství – od 40. ročníku (od roku 1994)

Obr. 12. Vnitřní lékařství – od 54. ročníku (od roku 2008)

Obr. 13. Vnitřní lékařství – od 60. ročníku (od roku 2014)